

На війні та у полоні. Спогади німецького солдата 1937-1950

У своїх спогадах Ганс Беккер, унтер-офіцер німецької армії, до якої він вступив у 1937 р., описує шлях, пройдений ним дорогами Другої світової війни, і роки що він провів в радянських таборах як військовополонений. Простою і невігядливою мовою Беккер розповідає про жорстокі танкові бої під Тернополем, Дубно, Курськом, про те, як виходив з оточення і потрапив у полон, тікав і знову був спійманий, про роки важких випробувань у неволі.

Відбуваючи термін у Сибіру, він з гіркою іронією згадує, як зневажав ув'язнених німецького концтабору, упевнений у тому, що на їхньому місці вважав за краще смерть, а не принизливе існування, не підозрюючи, що скоро сам у таких самих обставинах буде відчайдушно боротися за виживання.

ГАНС БЕККЕР

НА ВІЙНІ ТА У ПОЛОНІ

СПОГАДИ НІМЕЦЬКОГО СОЛДАТА 1937-1950

Видавництво
«К Н Т»
Київ - 2024

УДК 94(430)086
Б 42

Hans Becker
DEVIL ON MY SHOULDER

Переклад українською — Святослав Пархоменко

Беккер Ганс

Б 42 На війні та у полоні. Спогади німецького солдата 1937-1950. / Ганс Беккер. — Київ: Вид. «КНТ», 2024. — 320 с.

ISBN 978-611-01-3282-4

У своїх спогадах Ганс Беккер, унтер-офіцер німецької армії, до якої він вступив у 1937 р., описує шлях, пройдений ним дорогами Другої світової війни, і роки що він провів в радянських таборах як військовополонений.

Простою і невігядливою мовою Беккер розповідає про жорстокі танкові бої під Тернополем, Дубно, Курськом, про те, як виходив з оточення і потрапив у полон, тікав і знову був спійманий, про роки важких випробувань у неволі. Відбуваючи термін у Сибіру, він з гіркою іронією згадує, як зневажав ув'язнених німецького концтабору, упевнений у тому, що на їхньому місці вважав за краще смерть, а не принизливе існування, не підозрюючи, що скоро сам у таких самих обставинах буде відчайдушно боротися за виживання.

ISBN 978-611-01-3282-4

© Видавництво «КНТ», 2024.

Розділ 1

МАЛЛА

Це – розповідь про смерть і про межі людського існування. Ті, кому не довелося пройти через усе це, як це трапалося зі мною, можуть прочитати її і подякувати долі. Ті ж, хто свого часу розділив мою долю, майже всі мертві, і небагатьом із нас удалося вижити й повернутися із Сибіру в цивілізоване суспільство.

Я пишу цю книжку в пам'ять про казашку Малле, в пам'ять про те, як ми кохали одне одного. Вона була пухкенька, зі смаглявою шкірою, з чорним волоссям і глибокими таємничими очима. Ця дівчина мала дику жагу до життя, і навіть думка про неї в безкрайніх просторах за Уральськими горами з усіма жахами того, що відбувалося там, була для мене як ковток води в пустелі.

Отже, як ми зустрілися. Було літо, один із тих теплих безхмарних днів, про які ми, ув'язнені, мріяли всю зиму. Я вирішив спокійно, насолоджуючись самотністю, скупатися в каналі, що протікає поблизу. З люб'язного дозволу охоронця я покинув зону, обгороджену колючим дротом територію ви-

правно-трудового табору. У деякі дні нам офіційно дозволялося в певний час виходити за межі зони, але зараз був не той випадок. Я пообіцяв повернутися до настання темряви. Охоронці, які часто самі були колишніми ув'язненими, прекрасно усвідомлювали, що в мене не було жодних шансів втекти: тисячі кілометрів безлюдної території Сибіру охороняли ув'язнених набагато ефективніше, ніж огорожа з колючого дроту.

Канал, до якого я прямував, був частиною іригаційної системи, що живила водою прилеглі поля, на частку яких у літні місяці припадало всього чотири або п'ять дощів. Це зовсім не був мальовничий дзюркотливий струмочок із романтичних історій, і дерева, що височіли по обох берегах, дуже були схожі на всіх нас, мешканців табору. Вони стояли, нібито роздумуючи про те, чи варто було їм взагалі з'являтися на цьому світі. Я крокував уздовж берега, щось наспівуючи і вишукуючи, де б мені поплавати, коли раптом побачив перед собою жіночий силует. До каналу з двома відрами в руках спускалася дівчина. За довгим квітчастим одягом я легко впізнав у ній казашку.

У селищі Алматинка казахи є корінним населенням. Деякі дівчата і жінки дуже гарні собою. Вони живуть в убогих хатинках або в невеликих округлих юртах, забезпечуючи собі існування розведенням на степових пасовищах овець і коней. Дехто, не надто везучий у ремеслі скотаря, подається на роботу в шахти, де видобувають вугілля здебільшого р*сіяни. Казахи не дуже люблять радянську владу, адже колись, до того, як їх завоювали р*сіяни, вони були вільні й могли кочувати там, де їм подобалося, не підкоряючись нічиїм законам і не сплачуючи податків. (Перед обличчям знищення з боку Джунгарського ханства в 1731 р. Молодший жуз, а в 1740-му Середній жуз прийняли р*сійське підданство. Тож,

коли 1741-го джунгари увірвалися, нищівно знищуючи все на своєму шляху, в межі вищезгаданих жузів, їх зустріли р*сійські військові пости, і джунгари були змушені повернути назад. А в 1756-1758 рр. Джунгарське ханство було захоплене маньчжурським Китаєм, і казахи знову оцінили переваги р*сійського підданства, коли китайці поголовно вирізали джунгар (тоді ж до р*сійського підданства терміново (і добровільно) звернулися й алтайці). У 1846 р. до р*сійського підданства добровільно звернувся Старший жуз (Семиріччя), який до цього перебував під владою Кокандського ханства. У 1854 р. тут було побудовано укріплення Вірне (пізніше місто Вірний, нині Алма-Ата). Природно, що приєднання казахських земель до імперії тягло за собою значні зміни в житті. Було ліквідовано рабство, поступово скасовано владу ханів, запрацювала р*сійська адміністрація областей, на які було розбито Туркестанське генерал-губернаторство. Деякі казахські землі, придатні для землеробства, заселялися р*сійськими переселенцями. Але загалом приєднання до р*сії було для казахів (крім ханів, які втратили владу і привілеї) позитивним процесом, що зберіг їх як народ і долучив до досягнень цивілізації. – Ред.) Діти казахів ніколи не ходили до школи, і лише приблизно двоє чи троє із сотні вмели читати й писати.

Забувши про свій намір побути на самоті, я поспішив до дівчини. Коли вона обернулася, я побачив, що їй приблизно вісімнадцять років і вона неймовірно мила. У казахських дівчат є якась дика краса, яку європейці знаходять дуже привабливою. Малла відразу ж зуміла викликати в мені ті почуття, яких ніхто більше і ніколи не викликав. Я звернувся до неї спочатку р*сійською, а потім німецькою, але вона говорила тільки своєю мовою і не розуміла мене.

Але у справах кохання слова – це зовсім не головне. Ми спілкувалися знаками і поступово почали розуміти одне одного. Вона жестами пояснила мені, що хоче скупатися і що я теж можу скупатися разом із нею.

– Знімай одяг. – Вона підкріпила слова жестом, і ми обидва засміялися.

– А ти? – не залишився я в боргу, щоправда, постаравшись, щоб мої жести були досить скромними.

– Знімай і це теж, – сміючись, показувала вона, бачачи мої коливання.

Я повернувся до неї спиною, зняв із себе піджак, сорочку, брезентові туфлі (які зшив сам зі шматка брезенту від намету) і штани, залишившись у саморобних плавках, виготовлених за тією ж технологією, що й туфлі. Я знову обернувся до дівчини і виявив, що вона, як і раніше, стоїть усе ще у своїй довгій хламіді і так само сміється. Взуття на дівчині не було, і я просигналював їй, щоб вона знімала верхній одяг і йшла купатися в тому, що було під ним.

Дівчина підійшла до мене і пильно подивилася просто в очі. У відповідь я швидко обійняв її, але, несподівано вислизнувши з моїх обіймів, вона скинула одяг. Під верхнім одягом у неї не було нічого, крім короткої червоної сорочки, що закривала знизу не більше, ніж мої імпровізовані плавки. Я був хорошим солдатом, але в даному випадку вагався, роздумуючи, чи варто мені йти в атаку, чи, навпаки, буде краще відступити. Моя нерішучість сподобалася дівчині. Подавшись уперед, вона злегка вкусила мене за кінчик носа, потім відштовхнула мене і стрибнула у воду. Я пішов за нею. Ми плавали, голосно плескаючись і дуріючи, але, оскільки гли-

бина там була не більш як метр, а тіло Малли виглядало дуже спокусливо, я зі збентеженням відводив погляд.

Викупавшись, ми лежали на березі під гіллястими деревами і засмагали на сонці. Коли мені прийшов час повертатися в табір, ми домовилися зустрітися о четвертій годині наступного дня. Частину дороги назад я допомагав їй нести відра з водою. Разом із поцілунком на прощання я подарував дівчині каблучку, яку зробив із р*сійської монети і яку носив на пальці.

Під час зміни на шахті з десятої ранку до шостої вечора я не міг думати ні про що, крім своєї нової подруги, про майбутню нову зустріч із нею. Робота давалася мені вдвічі легше, ніж зазвичай, і замість того, щоб, як завжди, піднятися після тієї нічної зміни нагору разом з останніми, я несподівано для себе опинився серед перших. Мої товариші помітили, що зі мною відбувається щось незвичайне. Почалися розпитування, і незабаром мій секрет став усім відомий.

– А ти не боїшся? – запитав мене один зі знайомих.

– Про що ти? – здивовано запитав я, хоча насправді дуже добре розумів, що він мав на увазі.

Усі засміялися. У таборі ходили чутки про те, що, якщо хтось наважився вступити у зв'язок із дівчиною-казашкою, це означало для нього реальну перспективу позбутися голови, яку відріже її батько. Казахи були гордим народом з жорсткими звичаями, яких вони неухильно дотримувалися. І серед цих звичаїв була помста за безчестя.

Поки ми змивали з тіл вугільний пил, мені жестами показували, що могло трапитися зі мною, але я був надто щасливий, щоб усе це мене хоч трохи турбувало. Насилу доче-

кавшись другої половини дня, я знову минув охоронця біля паркану і вирушив до місця призначеної зустрічі.

Малла була вже там і чекала на мене. Разом ми довго прогулювалися через зарості кущів уздовж берега каналу до ставка, посередині якого був маленький острівець. Ми йшли по воді, не звертаючи уваги на те, що відбувається в цей час у світі. Здавалося, навколо нас таємничий світ, а в самому центрі його, повністю ізольований від усіх, лежав наш острів щастя. Ми були такі щасливі, що не помічали, як дедалі швидше біжить час. Раптом стало зовсім темно.

– Ходімо до мене додому, – попросила Малла нашою мовою жестів.

Добре знаючи, що мене могло там чекати, я ясно дав їй зрозуміти, що не хочу цього.

– Казахи не визнають змішаних шлюбів, – просигналив я, намагаючись, щоб вона мене зрозуміла.

– Я хочу, щоб ти разом зі мною прийшов у наш дім і познайомився з моїми батьками, – кілька разів показала вона мені руками.

У відповідь я кілька разів різко рубанув рукою в районі горла, показуючи дівчині, чого я боюся.

– Мама і батько не зроблять тобі нічого поганого, – відповіла вона. – Учора я розповіла їм про нашу зустріч, і вони хотіли б познайомитися з тобою.

Я знову задумався над її пропозицією і вирішив, що, мабуть, ризик того, що мені відріжуть голову, навряд чи був серйозною загрозою порівняно з тим, що мені довелося пережити в минулому. Малла була дуже рада, що я погодився з

нею, і я відчував, що вона не дозволить батькові зробити мені нічого поганого, навіть якщо він дуже захоче.

Вона вела мене до себе додому за руку, ніби хотіла продемонструвати у своїй родині чергову іграшку. Дівчина міцно стискала мою долоню, напевно, на випадок, якщо я передумаю і спробую втекти. Її маленька долонька затишно влаштувалася в моїй. Батьки дівчини зустріли мене в дивній східній манері; схрестивши руки на грудях, вони кланялися мені в пояс. Я незграбно спробував відповісти на уклін, але, зрозумівши всю безглуздість цього, застиг десь на середині спроби. Про себе я вирішив відрепетирувати жест на дозвіллі, щоб до наступного разу відпрацювати це привітання, а поки обмежитися рукостисканнями.

Усередині будиночка, де жила сім'я Малли, все для мене було новим. Стіл височів над підлогою не більше ніж сантиметрів на тридцять, стільців не було зовсім. Біля відкритого вогню розташовувалася дерев'яна лава, на яку мені було запропоновано присісти. Всі інші сіли прямо на розстелений на підлозі товстий килим.

На відміну від інших родичів Малли, її батько розмовляв р*сійською мовою, і, оскільки за роки неволі я навчився побіжно говорити р*сійською, ми могли з ним вільно спілкуватися. Він розповів мені про те, де і як він жив останні п'ятдесят років. У колишні часи Казахстан був так рідко населений, що будиночок або юрта могла розташовуватися на відстані півтори сотні кілометрів до найближчих сусідів. Кожна сім'я вважала, що земля до самого горизонту, наскільки бачило око, цілком належить тільки їй одній. Будь-який сторонній, що потрапив на цю територію, вважався порушником кордону чужої території з усіма наслідками, що випливають. Сім'я володіла приблизно п'ятьма сотнями – тисячею овець,

дюжиною або більше коней, тримала курей і іноді одну-дві корови. Усе це було за часів, поки казахи не потрапили під владу р*сіян з їхніми законами. (Казахи «потрапили під владу р*сіян з їхніми законами» значно раніше. – Ред.) Тепер же, як підсумував старий казах, вони були б раді будь-якому новому завойовникові, адже ніщо не може бути гіршим, ніж радянська влада. (Можливо, цьому та іншим місцевим казахам дісталося під час голоду на початку 1930-х рр., організованого тут «полум'яним революціонером», одним із убивць царської сім'ї 1918 р. у Єкатеринбурзі, «вірним лєнінцем» на ім'я Шая Голощекін (у 1926-1933 рр.. 1-й секретар Казахського крайкому ВКП(б), у 1941 р. розстріляний). – Ред.).

Поговоривши ще трохи про казахські звичаї і традиції, я обережно торкнувся питання про долю своєї голови. Несподівано тон співрозмовника став суворим. Він різко прогавкав:

– Ти сказав, що іноземець, але говориш р*сійською мовою. Звідки ти?

– Я німець, – зізнався я, – потрапив у полон під час одного великого бою в Україні.

Я трохи розповів йому про свої пригоди, щоб перекопати старого в тому, що не був радянським шпигуном. Саме тоді мені на думку спала думка про те, що якщо я виживу, то коли-небудь напишу свою історію. Той момент назавжди закарбувався в моїй пам'яті: маленьке, наповнене димом приміщення, старий казах із сивою бородою, який поважно киває, слухаючи мою розповідь, сидячі на підлозі і мовчазно прислухаючись до розмови (з якої не могли зрозуміти жодного слова) Малла, її мати і четверо молодших братів і сестер.

Малла ні на секунду не відводила погляду від моїх очей.

Розділ 2

ПЕРШІ КАМПАНІЇ

Завжди і всюди у світі в недобрі часи занепаду, заворушень і голоду, спричиненого поганим урожаєм, розпач і жага до славних подвигів гнали чоловіків на призовний пункт. Присяга, підпис або відбиток великого пальця – і зі свободою було покінчено.

Зі мною таке сталося навесні 1937 року. Усі ми тоді були заражені нацизмом, який захопив народ усієї Німеччини. Моя зарплата шофера в той момент становила сімдесят п'ять марок, і мене мало що утримувало на громадянці. Я легко обміняв би свій зношений спецодяг на красивіший військовий мундир. У ті часи найкрасивішу форму носили солдати новостворюваних частин ППО (або Flak, як їх називали). Одна з таких частин була розквартирована в казармах Кохштедт у місті Дессау, де я тоді працював.

Отже, в один із днів, коли моє життя здалося мені надто нудним, я вирішив повністю змінити його і вступив до армії. Коли з невеликою дешевою валізкою в руці я йшов до казарм, моє життя раптом стало іншим і здалося мені навіть надто

прекрасним, щоб це було правдою. Я був молодий і впевнений у собі, а армія пропонувала мені військову кар'єру і пригоди. Чого ще я міг бажати? Як щиро я запевняв унтер-офіцера, що все життя мріяв стати солдатом! З якою гордістю я думав про той момент, коли вперше одягну цей чудовий мундир!

Вартові та їхній начальник-ефрейтор, що стояли біля воріт у казарму, спостерігали весь мій шлях довгою вулицею. Вони відразу ж зрозуміли, хто я такий, за моєю валізою і, як мені здавалося, дивилися на мене важким випробуваючим поглядом. Але незабаром мені довелося переконатися, що вони, мабуть, просто посміхалися в душі, бачачи перед собою ще одного новобранця з набитою романтичною маячнею головою, який марив про майбутні нагороди. Наступного дня за одним словом команди йому доведеться кидатися плазом на брудну, мокру землю. Зараз, де б я не побачив військового у формі, одразу ж уявляю собі, як він лежить обличчям донизу і чекає, коли буде дозвіл вийняти ніс із бруду.

Перші дні пройшли в повсякденних клопотах. Наприклад, мені видали форму. Одягнувши мундир, я вперше, скориставшись нагодою, подивився в дзеркало, роздивляючись себе від ніг до голови, спереду і ззаду. Результати огляду мені дуже сподобалися: я мав такий привабливий вигляд, що сам себе не впізнавав. У перспективі я передчував майбутні численні перемоги над представницями слабкої статі.

Пізніше, коли я поділився цими думками з одним із товаришів, який вивчав англійську мову, той розсміявся і процитував мені кілька рядків з англійського вірша.

Тоді я зрозумів, що кожен солдат, напевно, відчуває одні й ті самі почуття.

Але через кілька днів, коли ми розпочали програму тренувань, куди входили і вправи в полі, я знову кілька разів спостерігав за собою в дзеркало, але тепер бачив зовсім інше. Я здивовано запитував себе: невже ця ганебного вигляду істота, яку бачу перед собою, це справді я? На той час я дійшов до того стану отупіння, коли кожна клітинка всередині мене кричала тільки одне: спати! Мій минулий ентузіазм перетворився на розпач, я кляв себе за скоєну нещодавно дурість, коли погодився стати солдатом. Призовники мають можливість клясти владу, мені ж, як добровольцю, залишалося звинувачувати в усьому тільки себе.

Наприкінці курсу початкової підготовки мені знову довелося відчувати себе в шкурі водія. Тільки цього разу я вів не звичайний автомобіль, а бронемашину виробництва заводу Круппа. Я керував цим монстром на маневрах у Сілезії, Східній Пруссії і десь ще. Як і кожному солдату, мені довелося пережити і хороше, і погане. Після року служби я пройшов велику програму додаткової підготовки, після чого мені дали звання єфрейтора. Після цього життя відразу ж стало набагато приємнішим: у казармі єфрейтор вважається старшим, і всі шанобливо звертаються до нього *herr gefreiter*.

У своїй розповіді я не стану докладно розповідати про ті перші дні служби. Цей розділ є лише основою для розповіді про подальші події. Тому я лише коротко згадаю про ті перемоги, про які істерично сурмили в усі фанфари і які, як виявилось, були не більше ніж останніми теплими сонячними променями перед настанням сутінків.

У березні 1938 року ми з тріумфом вступили в Австрію. Мені довелося проїхати через Гармш-Партенкірхен і Міттенвальд у рідному окрузі в Баварії, перетнути кордон біля

австрійського містечка Шарніц і далі попрямувати в Інсбрук. Народившись на самому кордоні Німеччини, я часто думав про те, що перебував лише за кілька кроків від того, щоб бути австрійцем, і тому був дуже радий, що дві великі країни (Австрія – у минулому, до 1918 р. – Ред.) об'єдналися мирним шляхом. Восени того ж року мені довелося брати участь у захопленні Судетської області. (У результаті Мюнхенської змови Німеччини з Англією і Францією, внаслідок чого Чехословаччину змусили віддати Німеччині Судетську область. – Ред.) При цьому нам чинили лише слабкий опір.

Коли закінчилися ті дві «поїздки на пікнік», як їх сміливо можна було вважати, нам вручили медалі за австрійську і чеську «кампанії». Я з гордістю носив ці нагороди на грудях, особливо в той час, коли лише далеко не всі солдати мали нагороди. Легіонерів, які носили «іспанський хрест» (тобто воювали на боці Франко під час громадянської війни в Іспанії 1936-1939 рр.), у країні вшановували як національних героїв, а тепер і на мене падав відблиск їхньої слави. Нагороди справляли просто магічний вплив на дівчат. Вони любили прогулюватися з ветераном військових кампаній, і при цьому не мало значення те, що герой міг дозволити собі провести з нею не більше ніж один вечір на тиждень, коли парочка могла відправитися в місцевий танцювальний зал або в кіно.

За захопленнями нових територій настав доволі приємний період відпочинку, хоча призов нових рекрутів тривав. Усі вони проходили виснажливий курс підготовки. Будівлі казарм були заповнені вщерть. Польська кампанія, на відміну від попередніх, уже не була схожа на пікнік. Попри її короткочасність, а вона тривала всього вісімнадцять днів, бої були доволі запеклими. (Німецько-польська війна розпочалася 1 вересня 1939 р., 16 вересня польський уряд утік до Румунії.

Однак польська армія продовжувала битися: Варшава здалася тільки 28 вересня, Модлін – 30 вересня, півострів Хель – 2 жовтня, група «Полісся» – 5 жовтня. Німці втратили 10 600 убитими і 3600 зниклими безвісти, поляки – 66 300 убитими і близько 420 000 полоненими (ще 452 500 було полонено Червоною армією.) – Ред.)

Моя дивізія вперше перейшла в наступ у Верхній Сілезії. Ми втратили чимало людей убитими й пораненими і вперше по-справжньому відчували, що таке справжня війна. Мені пощастило, і я залишився неушкодженим, але був дуже радий, коли той страшний бліцкриг нарешті закінчився. Поки тривала війна, ми вели життя ромів, не маючи змоги навіть помитися. Іноді навіть обличчя близьких друзів ставали невпізнаними, приховані бородою. А в останніх боях, коли війна досягла апогею своєї люті, часом не було часу навіть трохи перекусити, щоб підтримати сили.

Після закінчення війни багато частин повернулися додому. Іншим довелося залишитися в Польщі у складі окупаційних військ. За службу одного або двох офіцерів нагородили Залізним хрестом 1-го класу, а деякі мої товариші отримали хрести 2-го класу. Нарешті до нас прийшла справжня слава, але, відпочиваючи в Позені (Познані) і зализуючи рани, ми були радше у владі замисленості, ніж нестримної радості. Новина про те, що ми воюємо ще й із Францією та Англією, дійшла до нас тільки після того, як закінчилася польська кампанія. Тоді ми зрозуміли, що наша перемога, як виявилось, була не повною.

Але після повернення до Німеччини до нас повернувся гарний настрій. У Позен (Познань) прибув змінний гарнізон, а нас відправили додому. Що це була за поїздка! Ми співали во-

енних пісень, пили й грали в карти. Наше повернення додому, повернення воїнів-переможців у фатерлянд, було незабутнім. Нас усюди обіймали і цілували, намагалися привітати і приголубити, закидали квітами, шоколадом і цукерками. Але то тут, то там серед загальної радості я спостерігав то стару матір, то молоду вдову, яким ніколи вже не доведеться побачити свого сина або чоловіка. Він зник назавжди, пішов, не сказавши останнього «прощай» сім'ї і рідній країні, і ці жінки мовчки стояли в натовпі, що радіє, кричить, з посмішкою і сльозами на очах одночасно.

Щодо мене, то в той час я був повністю впевнений, що мені вдасться вижити. Адже я був занадто молодий, щоб гинути. Загине хтось інший, але ніяк не я. А я обов'язково виживу і повернуся додому. У бою я ніколи не нагадував собі, що це не маневри, що кулі були справжніми і вони несуть смерть. Точно так само, як гравець, який вірить у свій виграш, я вірив у те, що зумію вижити.

Сьогодні я часто думаю про те, чи варто було тоді моїй вірі допомагати мені уникнути загибелі. Після того як я провів в армії багато років, побував у боях і в полоні, я вже не шкодую Ульріха і Георга, які загинули поруч зі мною в Польщі. Сьогодні я б сказав: солдату, якого вбили в польській кампанії, вдалося уникнути нещастя, голоду і поневір'янь, приголомшливих ударів Червоної армії і спілкування з НКВС. Він уникнув і тих бід, які ми накликали на нашу бідну Німеччину, які боляче ранили в самі серця нас, ветеранів, коли ми були далеко від дому, і ще більше, коли ми нарешті туди повернулися.

Під час війни можна було приїхати додому у відпустку і дізнатися, що твоїм батькові й матері нічого їсти, що їм до-

ЗМІСТ

Розділ 1	
МАЛЛА.....	3
Розділ 2	
ПЕРШІ КАМΠΑНІ.....	11
Розділ 3	
СХІДНИЙ ФРОНТ.....	20
Розділ 4	
ЖОРСТОКІСТЬ.....	32
Розділ 5	
БОРОТЬБА З ПАРТИЗАНАМИ.....	47
Розділ 6	
ПОЛОН.....	59
Розділ 7	
У ВІДСТУПІ.....	72
Розділ 8	
ВТЕЧА.....	85

Розділ 9	
ДВІЧІ НА ВОЛОСИНІ ВІД СМЕРТІ.....	98
Розділ 10	
ЗНОВУ ЗА КОЛЮЧИМ ДРОТОМ.....	108
Розділ 11	
ШПИТАЛЬ.....	120
Розділ 12	
ТАБІР БІЛЯ ВОДОНАПІРНОЇ ВЕЖІ.....	132
Розділ 13	
ЖИТТЯ У ПОЛОНІ.....	145
Розділ 14	
ЖИТТЯ В КОЛГОСПІ.....	160
Розділ 15	
ЛІСОВА БРИГАДА.....	173
Розділ 16	
БІЙКА З ОХОРОНЦЯМИ.....	185
Розділ 17	
ЗАСУДЖЕНИЙ.....	198
Розділ 18	
У РАДЯНСЬКІЙ В'ЯЗНИЦІ.....	216
Розділ 19	
ШЛЯХ НА СХІД.....	229
Розділ 20	
НА ШАХТІ.....	242

Розділ 21	
ТЕРОР КРИМІНАЛЬНИКІВ	255
Розділ 22	
НАЙКРИВАВІЩЕ ВБИВСТВО	266
Розділ 23	
ЖІНОЧИЙ ТАБІР	276
Розділ 24	
РОБИТНИК-СТАХАНОВЕЦЬ	290
Розділ 25	
ПРОЩАВАЙ, АЛМАТИНКА	301
Розділ 26	
ПОВЕРНЕННЯ НА ЗАХІД	309

ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Ганс БЕККЕР

НА ВІЙНІ ТА У ПОЛОНІ

СПОГАДИ НІМЕЦЬКОГО
СОЛДАТА 1937–1950

Переклад українською — Святослав Пархоменко

Підписано до друку 07.08.2024 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 20,0. Тираж 300 прим.

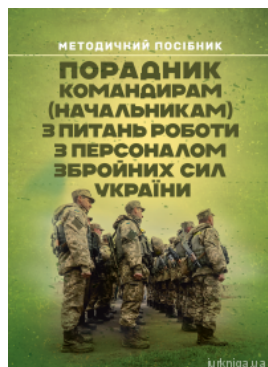
ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

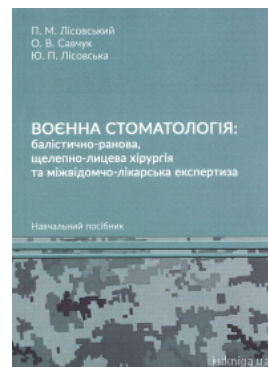
Книги, які можуть вас зацікавити

Самотні воїни.
Спецпідрозділи
вермахту проти
партизанів 1942-1943

Порадник командирам
(начальникам) з питань
роботи з персоналом
Збройних сил України

Воєнна стоматологія:
балістично-ранова,
щелепно-лицева
хірургія та
міжвідомчо-лікарська
експертиза

[Перейти на сайт →](#)